

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 72/2013-32

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. apríla 2013 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcu Ladislava Orosza o sťažnosti Ing. J. B., Z., zastúpeného Advokátskou kanceláriou M., s. r. o., T., konajúcou prostredníctvom konateľ a advokáta Mgr. B. M., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj porušenia jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva pokojne užívať svoj majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Trenčíne č. k. 19 Co 175/2012-152 z 23. mája 2012, za účasti Krajského súdu v Trenčíne, takto

r o z h o d o l :

Základné právo Ing. J. B. vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej

republiky, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd výrokom uznesenia Krajského súdu v Trenčíne č. k. 19 Co 175/2012-152 z 23. mája 2012 o trovách konania porušené neboli.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 31. augusta 2012 doručená sťažnosť Ing. J. B., Z. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného Advokátskou kanceláriou M., s. r. o., T., v mene ktorej koná konateľ a advokát Mgr. B. M., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj porušenia jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva pokojne užívať svoj majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 19 Co 175/2012-152 z 23. mája 2012.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti okrem iného uviedol:

«1. Sťažovateľ sa stal účastníkom občianskeho súdneho konania, začatého na Okresnom súde Trenčín dňa 5. 12. 2007 pod sp. zn. 19C/267/2007, na základe žaloby podanej žalobcom J. H., nar..., bytom T., proti sťažovateľovi ako žalovanému o vydanie bezdôvodného obohatenia. Okresný súd Trenčín rozsudkom zo dňa 27. 5. 2008 sp. zn. 19C/41/2008-51 žalobu o vydanie bezdôvodného obohatenia zamietol a neúspešného žalobcu zaviazal na náhradu trov konania sťažovateľovi vo výške 4.965 Sk / t. j. 164,81 €.

2. Žalobca prostredníctvom svojho právneho zástupcu podal proti rozsudku súdu 1. stupňa odvolanie na Krajský súd v Trenčíne. Dňa 19. 2. 2009 odvolací súd rozsudkom

sp. zn. 19Co/209/2008-79 rozhodnutie Okresného súdu Trenčín potvrdil a odporcovi náhradu trov konania nepriznal, keďže si ich nevyčísľil v lehote 3 pracovných dní od vyhlásenia rozhodnutia (§ 151 ods. 1 O. s. p.). Po právoplatnosti rozsudku odvolacieho súdu (vyznačená dňom 24. 04. 2009), sťažovateľ zistil, že žalobca v priebehu odvolacieho konania zomrel a teda konanie aj potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu boli zaťažené vadou podľa § 237 písm. b/ O. s. p., nakoľko žalobca stratil spôsobilosť byť účastníkom konania a v konaní nebolo postupované v zmysle § 107 O. s. p. s jeho právnymi nástupcami.

Keďže nárok na náhradu trov konania má základ v procesnom práve, vznikne až na základe právoplatného rozhodnutia súdu, ktoré má v tomto smere konštitutívnu povahu. Vada pôvodného odvolacieho konania spôsobila, že trovy prvostupňového konania boli sťažovateľovi (odporcovi v súdom konaní) právoplatne priznané až po smrti pôvodného žalobcu, čím sťažovateľ stratil možnosť úspešne sa ich domôcť, pretože dedičské konanie po žalobcovi stihlo medzičasom právoplatne skončiť.

Podľa právoplatného osvedčenia o dedičstve notárky JUDr. B. O. sp. zn. 17D/931/2008-32 zo dňa 14. 1. 2009 sa právnymi (i procesnými) nástupcami nebohého žalobcu J. H. sa stali jeho dedičia 1/ O. H., 2/ E. D., 3/ A. S., 4/ M. C. a 5/ E. H.

3. Z uvedeného dôvodu sťažovateľ napadol dňa 25. 5. 2009 právoplatný rozsudok dovolaním, v ktorom si zároveň aj uplatnil trovy dovolacieho konania v sume 319,88 €. Najvyšší súd SR uznesením zo dňa 17. 12. 2009 dovolaniu sťažovateľa v plnom rozsahu vyhovel a rozsudok vrátil Krajskému súdu v Trenčíne na ďalšie konanie. O trovách dovolacieho konania a pôvodného konania malo byť rozhodnuté v súlade s § 243d O. s. p. až v novom rozhodnutí odvolacieho súdu.

4. ... Podľa § 207 ods. 3 O. s. p., Krajský súd v Trenčíne uznesením zo dňa 14. 10. 2010 sp. zn. 19Co/47/2010-124 odvolacie konanie zastavil a zároveň rozhodol o trovách konania tak, že „Žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania.“ Toto rozhodnutie o nepriznaní trov oprel Krajský súd o ustanovenie § 224 ods. 1 a § 146 ods. 1 písm. c/ O. s. p. s tým, že aplikáciu týchto ustanovení na daný prípad odôvodnil nasledovne:

„... V sporovom konaní má účastník zásadne právo na náhradu trov konania, ak bol v konaní úspešný, prípadne nárok na náhradu podľa pomeru úspechu vo veci (§ 142 O. s. p.).

Výnimka zo zásady podľa § 142 O. s. p. je upravená v § 146 O. s. p.. Podľa tohto zákonného ustanovenia nemá žiaden z účastníkov právo na náhradu trov...

5. Toto uznesenie (zo dňa 14. 10. 2010 sp. zn. 19Co/47/2010-124) vo výroku o nepriznaní trov konania sťažovateľ napadol na Ústavnom súde SR sťažnosťou, o ktorej Ústavný súd rozhodol nálezom III. ÚS 133/2011-32. Ústavný súd konštatoval, že nepriznaním trov konania sťažovateľovi bolo porušené jeho základné právo vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy SR, základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo pokojne užívať svoj majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Ústavný súd toto rozhodnutie vo výroku o trovách konania zrušil a vrátil vec Krajskému súdu na ďalšie konanie s týmto odôvodnením: „...treba dbať na to, aby nikto len z dôvodu, že uplatní svoje základné právo na súdnu ochranu neutrpel materiálnu ujmu v dôsledku inštitútu platenia trov konania za predpokladu, že taký účastník konania bol úspešný, a to bez zreteľa na jeho postavenie v konaní (III. ÚS 56/05 a iné). ...

6. Krajský súd znova rozhodol o trovách odvolacieho a dovolacieho konania uznesením zo dňa 23. 5. 2012 č. k. 19Co/175/2012-152, ktorým ich sťažovateľovi ako odporcovi opätovne nepriznal. ...

III. Podľa názoru sťažovateľa, uznesením Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 23. 5. 2012 sp. zn. 19Co/175/2012-152, odvolací súd porušil jeho základné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s právom na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. ...

V. ... Postup krajského súdu má v tomto prípade všetky znaky arbitrárnosti a svojvôle. Navyše tým, že nerešpektoval právny názor Ústavného súdu vyslovený v jeho predchádzajúcom náleze, porušil právo sťažovateľa na fair proces jeho časovej dimenzii. Doba potrebná na nové prejednanie ústavnej sťažnosti Ústavným súdom SR a prípadné následné prejednanie veci na všeobecnom súde je, podľa už vysloveného názoru Ústavného súdu, dobou označiteľnou za zbytočné prietahy v konaní.»

Sťažovateľ na základe uvedených skutočností navrhuje, aby ústavný súd vydal tento nález:

„I. Základné právo sťažovateľa Ing. J. B. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, v spojení s právom na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, bolo porušené uznesením Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 23. 5. 2012 sp. zn.: 19Co/175/2012-152.

II. Uznesenie Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 23. 5. 2012 sp. zn.: 19Co/175/2012-152 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

III. Sťažovateľovi Ing. J. B. priznáva finančné zadosťučinenie v sume 1.000 € (slovom jedentisíc eur), ktoré je Krajský súd v Trenčíne povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

IV. Krajský súd v Trenčíne je povinný uhradiť Ing. J. B. trovy právneho zastúpenia v sume 269,58 € do 2 mesiacov od doručenia nálezu na účet Advokátskej kancelárie M., s. r. o.“

Ústavný súd na predbežnom prerokovaní zistil, že sťažnosť v časti, v ktorej sťažovateľ namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a podľa čl. 1 dodatkového protokolu spĺňa všetky ústavné a zákonné predpoklady na jej prijatie na ďalšie konanie, a preto uznesením č. k. IV. ÚS 72/2013-13 z 31. januára 2013 rozhodol o prijatí tejto časti sťažnosti na ďalšie konanie podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval 12. februára 2013 predsedníčku krajského súdu, aby sa vyjadrila k otázke vhodnosti ústneho pojednávania, a zároveň ju vyzval, aby sa vyjadrila aj k sťažnosti a jej prijatiu na ďalšie konanie.

Predsedníčka krajského súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti zo 6. marca 2013 (Spr 74/13, doručenom ústavnému súdu 11. marca 2013) okrem iného uviedla:

„K vecnej stránke prijatej sťažnosti uvádzame:

Krajskému súdu v Trenčíne ako súdu odvolaciemu bol dňa 23. 5. 2012 predložený spis na rozhodnutie o odvolaní navrhovateľov proti rozsudku Okresného súdu Trenčín zo dňa 27. 05. 2008, č. k. 19 C 41/2008-51. Spis bol predložený po vydaní Nálezu Ústavného súdu SR zo dňa 14. 06. 2011, č. k. III. ÚS 133/2011-32, ktorým bolo rozhodnuté o porušení základných práv sťažovateľa (odporcu v konaní) vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy SR, práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd a práva pokojne užívať svoj majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd uznesením Krajského súdu v Trenčíne č. k. 19 Co 47/2010-24 zo dňa 14. 10. 2010 vo výroku o trovách konania.

V zmysle Nálezu Ústavného súdu SR č. k. III. ÚS 133/2011-32 odvolací súd opätovne rozhodoval o náhrade trov odvolacieho a dovolacieho konania a uznesením zo dňa 23. 06. 2012, č. k. 19 Co 175/2012-152 rozhodol tak, že odporcovi náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania nepriznal. Odvolací senát rozhodol podľa § 150 ods. 1 veta prvá O. s. p., keď dôvody hodné osobitného zreteľa pre použitie tohto zákonného ustanovenia videl v okolnostiach danej veci, ako aj v okolnostiach na strane účastníkov konania. Prihliadol na to, že pôvodný navrhovateľ, ktorý podal odvolanie proti rozsudku súdu 1. stupňa zomrel, do jeho práv a povinností vstúpili dedičia, ktorí nemali záujem pokračovať v konaní, netrvali na podanom odvolaní a žiadali odvolacie konanie zastaviť. Dedičia s pôvodným navrhovateľom – ich právnym predchodcom nežili v spoločnej domácnosti, o vedení sporu nemuseli mať vedomosť a svoj postoj k veci vyjadrili tým, že v spore nemali záujem pokračovať. Na druhej strane odporca neoznámil súdu úmrtie pôvodného navrhovateľa v priebehu odvolacieho konania, nechal odvolací súd vo veci konať, čím sa navyšovali trovy konania z dôvodu jeho nečinnosti. Odvolací súd s prihliadnutím na uvedené dospel k záveru, že aplikáciou ust. § 150 ods. 1 prvá veta O. s. p. v prejednávanej veci dôjde k odstráneniu neprimeranej tvrdosti zákona. V odôvodnení

rozhodnutia uviedol svoje úvahy, na ktorých svoje rozhodnutie založil, pričom rešpektoval právny názor vyslovený v Náleze Ústavného súdu SR v danej veci.

S poukazom na vyššie uvedené skutočnosti navrhujeme sťažnosť sťažovateľa zamietnuť. Postup krajského súdu je v rozhodnutí riadne odôvodnený, nevykazuje znaky arbitrárnosti a svojvôle ako uvádza sťažovateľ.“

Predsedníčka krajského súdu ďalej uviedla, že súhlasí s tým, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

Sťažovateľ vo vyjadrení k stanovisku krajského súdu z 3. apríla 2013, doručenom ústavnému súdu 10. apríla 2013, uviedol, že sa „*v plnom rozsahu pridrižiava obsahu ním podanej ústavnej sťažnosti*“, ako aj to, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania.

V nadväznosti na vyjadrenie účastníkov konania ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto ďalej konal bez nariadenia ústneho pojednávania.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ namieta porušenie čl. 20 ods. 1 ústavy, podľa ktorého každý má právo vlastníť majetok a podľa ktorého vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu.

Sťažovateľ ďalej namieta porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy, podľa ktorého každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Sťažovateľ zároveň namieta aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Sťažovateľ namieta porušenie čl. 1 dodatkového protokolu, podľa ktorého každá fyzická osoba alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (IV. ÚS 77/02, III. ÚS 63/06) každý má právo na to, aby sa v jeho veci v konaní pred všeobecnými súdmi rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v právnom poriadku Slovenskej republiky alebo takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej a platnej a účinnej normy na zistený stav veci.

K úlohám právneho štátu patrí vytvorenie právnych a faktických garancií uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd občanov. Ak je na uplatnenie alebo ochranu základného práva alebo slobody potrebné uskutočniť konanie pred orgánom verejnej moci, úloha štátu spočíva v zabezpečení právnej úpravy takýchto konaní dostupných bez akejkoľvek diskriminácie každému z nositeľov základných práv a slobôd. Koncepcia týchto konaní musí zabezpečovať reálny výkon a ochranu základného práva alebo slobody, a preto ich imanentnou súčasťou sú procesné záruky takéhoto uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd. Existencia takýchto konaní však nevyčerpáva ústavné požiadavky späté s uplatňovaním základných práv a slobôd. Ústavnosť týchto konaní predpokladá aj to, že orgán verejnej moci, pred ktorým sa takéto konania uskutočňujú, koná

zásadne nestranne, nezávisle a s využitím všetkých zákonom vytvorených prostriedkov na dosiahnutie účelu takýchto procesných postupov. Ústavný súd v tomto smere osobitne pripomína objektivitu takéhoto postupu orgánu verejnej moci. Len objektívnym postupom sa v rozhodovacom procese vylučuje svojvôľa, ako aj ničím nepodložená možnosť úvahy orgánu verejnej moci bez akýchkoľvek objektívnych limitov, ktoré sú vymedzené zákonnými spôsobmi zisťovania skutkového základu, prijať rozhodnutie (II. ÚS 143/02, III. ÚS 60/04, obdobne aj II. ÚS 9/00, III. ÚS 300/06).

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Ústavný súd zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecných súdov, ktoré viedli k rozhodnutiu vo veci samej alebo k inému súdnemu rozhodnutiu, ktorým končí konanie pred nimi. Tento postup je dôsledkom toho, že všeobecné súdy vychádzajú pri prerokovávaní a rozhodovaní vecí patriacich do ich právomoci zo zákonnej úpravy a z vlastnej interpretácie zákonov. Základné právo na súdnu ochranu neznamená nárok na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, t. j. aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami, resp. s jeho právnymi názormi. Neúspech v súdnom konaní nemožno bez ďalšieho považovať za porušenie základného práva. Je v právomoci všeobecných súdov vykladať a aplikovať zákony. Ak tento výklad nie je arbitrárny a je náležite zdôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať (II. ÚS 172/05).

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorá určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy).

Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil.

Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (II. ÚS 1/95, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01). Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva a slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00).

Ústavný súd už v rámci svojej rozhodovacej činnosti taktiež vyslovil, že slovné spojenie „právo na ochranu“, ktoré je použité aj v čl. 20 ods. 1 ústavy, implikuje v sebe aj potrebu minimálnych garancií procesnej povahy, ktoré sú ustanovené priamo v čl. 20 ods. 1 ústavy a ktorých nedodržanie môže mať za následok jeho porušenie popri porušení základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 a nasl. ústavy (III. ÚS 328/05, III. ÚS 260/07).

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodit' z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci a z už uvedených hľadísk a princípov posúdil ústavný súd aj námietku porušenia v sťažnosti označených práv sťažovateľa uznesením krajského súdu č. k. 19 Co 175/2012-152 z 23. mája 2012 vo výroku o trovách konania.

Ústavný súd v súvislosti s posudzovaním sťažnosti sťažovateľa pre úplnosť dodáva, že Okresný súd Trenčín (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn.

19 C 41/2008, predmetom ktorého bolo rozhodovanie o návrhu na vydanie bezdôvodného obohatenia, rozsudkom z 27. mája 2008 zamietol tento návrh pôvodného navrhovateľa z dôvodu premlčania jeho nároku a uložil mu povinnosť nahradiť právnenému zástupcovi sťažovateľa trovy konania v sume 4 965 Sk do 15 dní od právoplatnosti rozhodnutia.

Krajský súd následne rozsudkom č. k. 19 Co 209/08-79 z 19. februára 2009 na základe podaného odvolania navrhovateľa potvrdil označený rozsudok okresného súdu, sťažovateľovi náhradu trov odvolacieho konania nepriznal, pretože si trovy zastúpenia v ustanovenej lehote nevyčísľil.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením č. k. 1 Cdo 172/2009-104 zo 17. decembra 2009 rozhodol o dovolaní sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu po zistení, že pôvodný navrhovateľ zomrel v priebehu konania, čím stratil spôsobilosť byť účastníkom konania, zrušil rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Svoje rozhodnutie odôvodnil takto:

„Podľa § 237 písm. b/ O. s .p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania.

Dovolací súd dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu je postihnuté práve touto vadou.

Podmienkou toho, aby niekto mohol byť účastníkom občianskeho súdneho konania, je, že musí byť na to spôsobilý. Spôsobilosťou byť účastníkom konania sa rozumie spôsobilosť subjektov mať procesné práva a povinnosti, ktoré procesné právo priznáva účastníkom konania. Túto spôsobilosť upravuje Občiansky súdny poriadok v ustanovení § 19. Vo všetkých občianskoprávných konaniach majú spôsobilosť byť účastníkom konania tí, ktorí majú všeobecnú spôsobilosť mať práva a povinnosti podľa hmotného práva, teda všeobecnú hmotnoprávnu subjektivitu, ktorá je vo vzťahu k fyzickým osobám upravená v § 7 Občianskeho zákonníka. Ak účastník po začatí súdneho konania stratí spôsobilosť byť účastníkom konania, postup súdu upravuje § 107 O.s.p.

V preskúmvanej veci z obsahu spisu vyplýva, že pôvodný žalobca J. H. zomrel v priebehu odvolacieho konania, čím stratil spôsobilosť byť účastníkom konania, Bez toho,

aby bol v súdnom konaní dodržaný postup v zmysle § 107 O.s.p. odvolací súd pokračoval v konaní s pôvodným žalobcom ako s účastníkom konania a vo veci meritórne rozhodol po uplynutí viac ako sedem mesiacov po jeho smrti, čím zaťažil konanie vadou v zmysle § 237 písm. b/ O.s.p., ktorá má za následok zmätočnosť rozhodnutia odvolacieho súdu.

So zreteľom na uvedené Najvyšší súd Slovenskej republiky podľa § 243b O. s. p. rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.“

Právni nástupcovia pôvodného navrhovateľa zobrali odvolanie späť ešte predtým, ako bolo o odvolaní pôvodného navrhovateľa rozhodnuté.

Krajský súd uznesením č. k. 19 Co 47/2010-124 zo 14. októbra 2010 odvolacie konanie zastavil a rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania. Svoje rozhodnutie odôvodnil takto:

„Najvyšší súd Slovenskej republiky o dovolaní odporcu proti rozsudku krajského súdu po zistení, že pôvodný navrhovateľ J. H. zomrel v priebehu odvolacieho konania, čím stratil spôsobilosť byť účastníkom konania, zrušil rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Krajskému súdu vytkol, že bez toho, aby bol v súdnom konaní dodržaný postup v zmysle § 107 O.s.p. pokračoval v konaní s pôvodným navrhovateľom ako s účastníkom konania a vo veci meritórne rozhodol, čím zaťažil konanie vadou v zmysle § 237 písm. b) O.s.p., ktorá má za následok zmätočnosť rozhodnutia odvolacieho súdu. ...

Povinnosť nahradiť druhému z účastníkov trovy zastaveného konania možno uložiť niektorému z účastníkov len výnimočne. V danom prípade návrh vo veci samej bol podaný právnym predchodcom navrhovateľov 1/ až 5/ J. H., ktorý z dôvodu zamietnutia návrhu podal proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa odvolanie. Zomrel v priebehu odvolacieho konania a do konania v postavení navrhovateľov vstúpili jeho dedičia - navrhovatelia 1/ až 5/. Vstúpili do práv a povinností pôvodného navrhovateľa. Pred začatím pojednávania odvolacieho súdu prejavili svoju vôľu nepokračovať v konaní začatom na návrh ich právneho predchodcu. Vychádzajúc z uvedených skutočností odvolací súd vyvodil, že pri posúdení splnenia predpokladov pre prípadné vyslovenie povinnosti na náhradu trov konania podľa § 146 ods. 2 O.s.p. má v danej veci význam aj posúdenie samotného postoja navrhovateľov 1/ až 5/. Nemožno ponechať bez povšimnutia, že navrhovatelia 1/ až 5/ spor

nevyvolali, vstúpili do konania až v priebehu odvolacieho konania a v spore nemali záujem pokračovať.

V preskúmvanej veci neboli dané dôvody, pre postup podľa § 146 ods. 2 O.s.p. a strohá aplikácia tohto zákonného ustanovenia o náhrade trov by mohla v tomto konkrétnom prípade viesť k nežiadúcej tvrdosti. “

Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ 31. decembra 2010 ústavnému súdu prvú sťažnosť, v ktorej namietal porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu týmto uznesením.

Ústavný súd rozhodol nálezom č. k. III. ÚS 133/2011-32 zo 14. júna 2011 o porušení označených práv sťažovateľa uznesením krajského súdu č. k. 19 Co 47/2010-124 zo 14. októbra 2010 vo výroku o trovách konania, zrušil ho a vec mu vrátil na ďalšie konanie, pričom svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že „*v teórii občianskeho procesného práva sa rozoznáva v rámci procesného nástupníctva univerzálna sukcesia a singulárna sukcesia. O univerzálnu sukcesiu ide vtedy, ak právny nástupca vstupuje do všetkých práv a povinností po účastníkovi konania (napr. z titulu dedenia, zmeny právnej formy obchodnej spoločnosti alebo družstva na inú právnu formu). O univerzálnu sukcesiu ide vtedy, ak právny nástupca vstupuje len do niektorých práv a povinností po účastníkovi konania (napr. z titulu postúpenia pohľadávky). V súdnom konaní vedenom na krajskom súde pod sp. zn. 19 Co 47/2010 došlo k univerzálnej právnej sukcesii z titulu dedenia (§ 92 ods. 2 a 3, § 107 ods. 1 a 3 OSP). Po nebohom navrhovateľovi J. H. sa stali na základe osvedčenia o dedičstve notárky JUDr. B. O. č. k. 17 D/931/2008-32 zo 14. januára 2009 procesnými právnymi nástupcami v postavení navrhovateľov dedičia O. H., E. D., A. S., M. C. a E. H. Tieto osoby sa stali procesnými právnymi nástupcami po nebohom navrhovateľovi so všetkými právnymi následkami, ktoré procesné právo spája s vedením súdneho konania, a teda vstúpili do súdneho konania na strane navrhovateľov do všetkých procesných práv a procesných povinností po nebohom navrhovateľovi. To znamená, že na týchto procesných nástupcov sa viažu aj procesné právne následky súvisiace s náhradou trov súdneho*

konania, v ktorom došlo k zastaveniu konania z dôvodu späťvzatia odvolania navrhovateľmi.

Úlohou všeobecného súdu konajúceho v civilnom procese je vyjadriť konkrétny, záväzný, nezameniteľný právny názor na konkrétne skutkové dôvody. Tieto dôvody musia byť aj konkrétne, aby objasňovali výroky a neboli arbitrárne. ...

Rozhodnutím o nepriznaní trov konania bolo zasiahnuté aj do majetkovej sféry sťažovateľa.“.

Krajský súd uznesením č. k. 19 Co 175/2012-152 z 23. mája 2012 rozhodol tak, že odporcovi náhradu trov odvolacieho, ako aj dovolacieho konania nepriznáva. Krajský súd sa pritom odvolal na svoju viazanosť právnym názorom ústavného súdu vysloveným v náleze č. k. III. ÚS 133/2011-32 zo 14. júna 2011, ktorý mu uložil „zohľadniť všetky okolnosti prerokovávanej veci a prihliadnuť aj na spravodlivé riešenie vzťahov medzi účastníkmi konania..., ktoré je neoddeliteľnou súčasťou materiálneho prístupu k výkonu súdnictva“. Proti tomuto uzneseniu krajského súdu podal sťažovateľ ústavnému súdu ďalšiu sťažnosť, v ktorej ústavný súd rozhoduje v tomto konaní.

Úlohou ústavného súdu bolo v tomto prípade posúdiť, či krajský súd napadnutým uznesením poskytol sťažovateľovi adekvátnu ochranu jeho právam, najmä však jeho základnému právu na súdnu ochranu zaručenému čl. 46 ods. 1 ústavy a právu na spravodlivé súdne konanie garantovanému čl. 6 ods. 1 dohovoru v spojitosti so základným právom vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a s právom na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

Ústavný súd v tejto súvislosti neopomenul judikatúru ústavného súdu (II. ÚS 56/05, II. ÚS 31/04, III. ÚS 166/09), podľa ktorej rozhodnutiami všeobecných súdov o trovách konania možno zasiahnuť do základných práv a slobôd.

Krajský súd v odôvodnení uznesenia č. k. 19 Co 175/2012-152 z 23. mája 2012 v rámci viazanosti právnym názorom ústavného súdu uviedol:

„... Odvolací súd... nemohol ponechať bez povšimnutia tú skutočnosť, že návrh navrhovateľa J. H. bol zamietnutý z dôvodu premlčania nároku.

Medzi účastníkmi však nebolo sporné, že investície navrhovateľom za trvania jeho manželstva s J. H. do rodinného domu, ktorý bol v tom čase v spoluvlastníctve manželky navrhovateľa a odporcu, boli vykonané. Návrh bol zamietnutý a navrhovateľovi bola uložená povinnosť nahradiť právnomu zástupcovi trovy konania odporcu, nakoľko odporca bol v konaní plne úspešný, úspešne uplatnil námietku premlčania.

V dôsledku podaného odvolania navrhovateľom krajský súd vec preskúmal podľa § 212 ods. 1 O. s. p. bez nariadenia pojednávania, pričom postupoval v zmysle ust. § 214 ods. 2 O. s. p., ktorý mu takýto postup umožňoval. Krajskému súdu nebola známa žiadna skutočnosť, ktorá by takýto postup vylučovala. Žiaden z účastníkov, ani právny zástupca odporcu, neoznámili krajskému súdu skutočnosť, že navrhovateľ J. H. zomrel, a to aj napriek tomu, že minimálne právnomu zástupcovi bolo známe, že krajský súd môže pristúpiť v zmysle zákonnej úpravy k rozhodnutiu veci bez nariadenia pojednávania. Krajský súd nemohol predpokladať (z obsahu spisu tomu žiadne okolnosti nenasvedčovali), že navrhovateľ stratí spôsobilosť byť účastníkom konania. I napriek tomu, že táto skutočnosť bola odporcovi známa a vzhľadom na časový odstup od predloženia veci odvolaciemu súdu sa dalo predpokladať, že odvolací súd vo veci rozhodne, nikto z účastníkov, ani právny zástupca odporcu si oznamovaciu povinnosť v tomto smere nesplnili a nechali odvolací súd vo veci ďalej konať.

Odporca, ktorý bol v konaní pred okresným súdom plne úspešný (návrh navrhovateľa bol zamietnutý a odporcovi bola priznaná plná náhrada trov konania) a mal úspech aj v odvolacom konaní (odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil a trovy nepriznal, len z dôvodu, že neboli vyčíslené v zákonnej lehote) podal vo veci dovolanie, v ktorom prostredníctvom právneho zástupcu oznámil, že navrhovateľ zomrel v priebehu odvolacieho konania.

Odporca ani rozhodnutím v dovolacom konaní nedosiahol iný meritórny výsledok. Podľa názoru odvolacieho súdu odporca iný meritórny výsledok dosiahnuť nemienil (odporovalo by to totiž zásadám logiky), javí sa byť podanie dovolania len účelom na to, aby mal možnosť opätovne uplatniť a v zákonnej lehote špecifikovať svoje trovy.

Po podaní dovolania vo veci a zrušení rozsudku odvolacieho súdu dovolacím súdom odvolací súd opätovne vo veci konal. S prihliadnutím na skutočnosť, že pôvodný navrhovateľ zomrel, do jeho práv a povinností vstúpili jeho dedičia, ktorí nemali záujem na tom, aby sa vo veci ďalej konalo. Na odvolaní, ktoré podal ich právny predchodca, netrvali a žiadali odvolacie konanie zastaviť.

Je nepochybné, že odporca, ktorý neoznámil odvolaciemu súdu skutočnosti o úmrtí pôvodného navrhovateľa, ktoré mu boli známe a nechal odvolací súd konať, odvolacie konanie ponechal dôjsť do stavu, kedy sa trovy odporcovi navyšovali aj z dôvodu jeho nečinnosti. Ako plne úspešný účastník konania odporca podal dovolanie a dovolacie trovy, ktoré mu vznikli, vznikli práve v dôsledku jeho nečinnosti v odvolacom konaní.

Zároveň nemožno ponechať bez povšimnutia aj samotný postoj navrhovateľov 1) až 5), ktorí v postavení navrhovateľov vstúpili až do odvolacieho konania v dôsledku úmrtia ich právneho predchodcu, vstúpili tak do jeho práv a povinností. Pred začatím pojednávania odvolacieho súdu prejavili svoju vôľu nepokračovať v konaní začatom na návrh ich právneho predchodcu. Navrhovatelia 1) až 5) – súrodenci J. H. spor nevyvolali. Vzhľadom k tomu, že s navrhovateľom nežili v spoločnej domácnosti, o vedení sporu nemuseli mať vedomosť. Vstúpili do konania až v priebehu odvolacieho konania do všetkých procesných práv a povinností po nebohom navrhovateľovi v rámci univerzálnej sukcesie (predmetom dedičského konania bola čistá hodnota dedičstva 1.250,10 Eur) a svoj postoj k veci vyjadrili tým, že v spore nemali záujem pokračovať.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti dospel odvolací súd k záveru, že v danej veci sú dôvody hodné osobitného zreteľa pre použitie ust. § 150 ods. 1 prvá veta O. s. p., ktoré spočívajú v okolnostiach danej veci, ako aj v okolnostiach na strane účastníkov konania uvedené v predchádzajúcom odstavci tohto odôvodnenia. Aplikáciou citovaného zákonného ustanovenia v tomto konkrétnom prípade dôjde k odstráneniu neprimeranej tvrdosti zákona voči navrhovateľom – právnym nástupcom pôvodného navrhovateľa.“

Podľa § 142 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) účastníkovi, ktorý mal vo veci plný úspech, súd prizná náhradu trov potrebných na účelné uplatňovanie alebo bránenie práva proti účastníkovi, ktorý vo veci úspech nemal.

Podľa § 150 ods. 1 OSP ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, nemusí súd výnimočne náhradu trov konania celkom alebo sčasti priznať. Súd prihliadne najmä na okolnosti, či účastník, ktorému sa priznáva náhrada trov konania, uviedol skutočnosti a dôkazy pri prvom úkone, ktorý mu patril; to neplatí, ak účastník konania nemohol tieto skutočnosti a dôkazy uplatniť.

Podľa § 150 ods. 2 OSP ak sú trovy konania v drobných sporoch neprimerané voči pohľadávke, môže ich súd nepriznať alebo znížiť.

Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že v prípade aplikácie § 150 ods. 1 OSP súdom musí ísť o prípad, kde sú dôvody hodné osobitného zreteľa pre nepriznanie náhrady trov konania, ktorý musí byť aj v rozhodnutí náležite odôvodnený (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 M Cdo 17/2009 z 28. januára 2010), resp. že „*aplikácia tohto ustanovenia dopadá na toho účastníka, ktorý by mal inak nárok na náhradu trov konania*“ (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 7 Cdo 93/2012 z 19. júla 2012).

Krajský súd založil svoje rozhodnutie vo výroku o trovách konania na tom, že v danom prípade síce navrhovatelia vstúpili do práv a povinností po poručiťovi (pôvodnom navrhovateľovi) v predmetnom súdnom konaní a stali sa nositeľmi všetkých procesných práv a procesných povinností po ňom, avšak nemali záujem pokračovať v konaní, pretože to neboli oni, ktorí dali príčinu na začatie súdneho konania a v rámci odvolacieho konania, aj keď všetci postupne vzali odvolanie späť. Z týchto okolností krajský súd vyvodil, že by bolo neprimerane tvrdé, ak by ich krajský súd zaviazal na náhradu trov súdneho konania v prospech sťažovateľa (odporcu v súdnom konaní).

V danom prípade ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 358/08, IV. ÚS 33/2010, IV. ÚS 431/2012) vyhodnotil predmet sporu tak, že ide o vec nižšej významnosti (o tzv. bagateľnú vec). Vychádzal z toho, že ak Občiansky súdny poriadok vylučuje u bagateľných vecí prieskum rozhodnutí vydaných druhostupňovými súdmi v mimoriadnom opravnom konaní (podanie dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku v prípade bagateľných vecí je neprípustné), bolo by proti logike pripustiť, aby

ich prieskum bol automaticky posunutý do roviny ústavného súdництва. Opodstatnenosť sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy v takejto veci prichádza do úvahy iba v prípadoch extrémneho vybočenia zo štandardov, ktoré sú pre postupy zisťovania skutkového základu sporu a pre jeho právne posúdenie esenciálne.

Podľa názoru ústavného súdu krajský súd sa zaoberal okolnosťami hodnými osobitného zreteľa, posúdil celý komplex okolností relevantných na rozhodovanie o náhrade trov konania a všetkých súvisiacich okolností v danej veci tak na strane navrhovateľov, ako aj sťažovateľa (odporcu), zohľadnil skutočnosť, že sťažovateľ bol v konaní pred okresným súdom úspešný na základe ním vznesenej námietky premlčania, čo bolo dôvodom zamietnutia žaloby pôvodného navrhovateľa, ďalej zohľadnil skutočnosť, že ani navrhovatelia, ale ani sťažovateľ v postavení odporcu neoznámili konajúcemu súdu, že pôvodný navrhovateľ v priebehu odvolacieho konania zomrel (v tomto smere sa celkom nestotožňuje s názorom krajského súdu o jednoznačnom pripisovaní nesplnenia si povinnosti o oznámení smrti pôvodného navrhovateľa v priebehu odvolacieho konania krajského súdu sťažovateľovi), s čím podľa krajského súdu bolo spojené „navyšovanie“ trov konania. Intenzitu porušenia tejto povinnosti ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. IV. ÚS 3/09, IV. ÚS 269/2012, III. ÚS 229/08, III. ÚS 296/2011, I. ÚS 344/2010) nevyhodnotil ako takú, ktorá by mala ústavnoprávny rozmer, a ktorá by mala za následok porušenie niektorého z práv, ktorých porušenie sťažovateľ namieta.

Vychádzajúc z uvedeného dospel ústavný súd k záveru, že uznesenie krajského súdu č. k. 19 Co 175/2012-152 z 23. mája 2012 o trovách konania je ústavne udržateľné a akceptovateľné, a preto rozhodol, že základné práva sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu porušené neboli.

Vzhľadom na rozhodnutie ústavného súdu o tom, že k namietanému porušeniu práv sťažovateľa napadnutým uznesením krajského súdu nedošlo, ústavný súd o ďalších návrhoch sťažovateľa už nerozhodoval.

Podľa čl. 133 ústavy proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, preto toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. apríla 2013